

Vnímání rizika teroristických útoků jako ovlivňující faktor při rozhodování o dovolené u obyvatel ČR

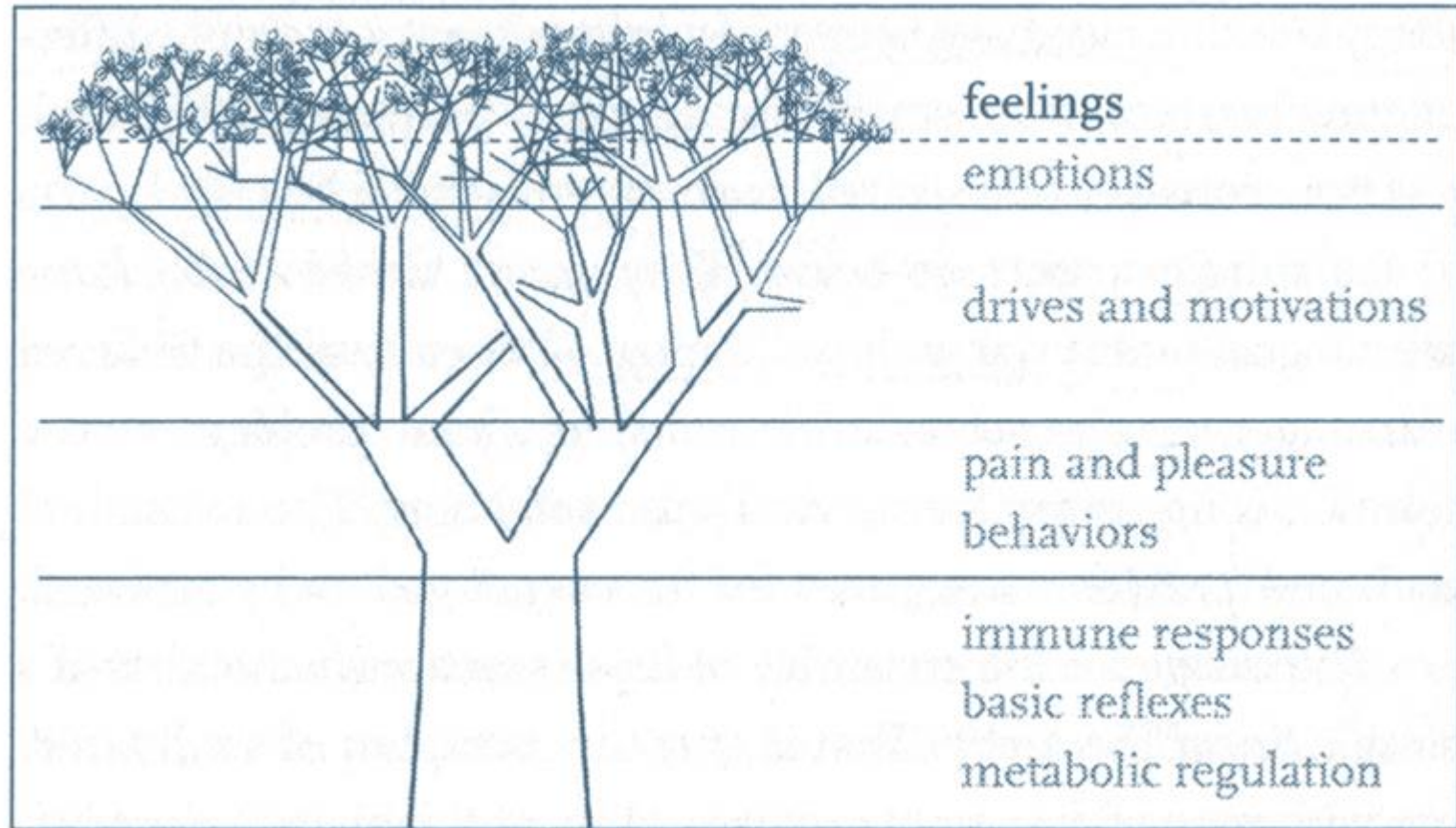

BLANKA HAVLÍČKOVÁ, MARKÉTA KALÁBOVÁ, PETR BURDA
KATEDRA CESTOVNÍHO RUCHU
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ

Svět je založený na pocitech a emocích

2

Klasická versus behaviorální ekonomie

3

- **Klasická ekonomie:**

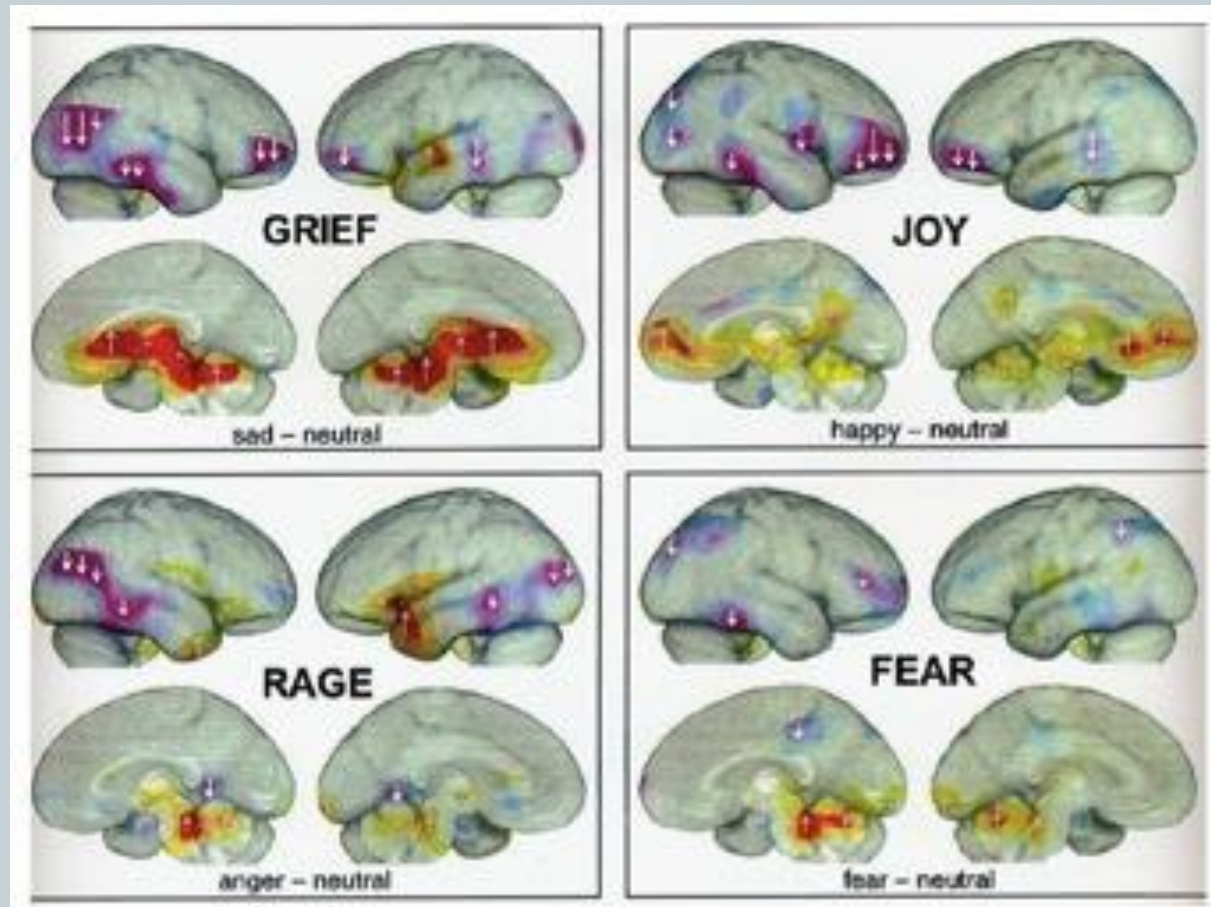
rozhodnutí podléhají racionální volbě a snahou o maximalizaci užitku; emoce nehrají roli

- **Psychologie, kognitivní vědy, neurovědy, neuroekonomie, behaviorální ekonomie, marketing, management:**
rozhodnutí podléhají i emocím

Antonio Damasio 1994

skenery mozku jsou schopné předvídat lidské touhy a rozhodnutí, dříve než si je člověk uvědomí

4

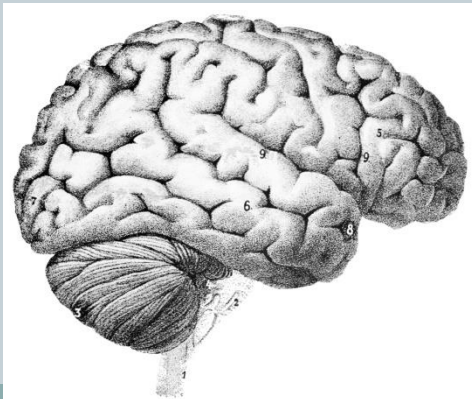

Nejsme myslící stroje. Jsme emocionální stroje, které myslí (někdy).

5

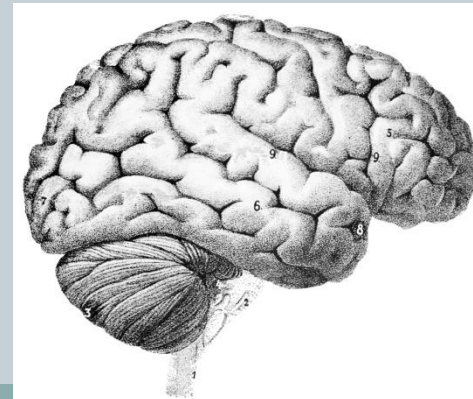
Rychlé myšlení (primitivní)

- = $2+2$
- založeno na asociacích
- emocionální
- automatické

Pomalé myšlení (pokročilý)

- = $87*65$
- založeno na pravidlech
- racionální
- Vyžaduje úsilí

Kognitivní zkreslení pro teroristické útoky

6

- **Afektivní heuristika** (kdy odpověď na jednoduchou otázku (Jaký mám z toho pocit?) slouží jako odpověď na složitější otázku (Co si o tom myslím?))
- **Heuristika dostupnosti** (člověk má sklon hodnotit relativní důležitost věcí podle snadnosti, s jakou se jim vybaví, což znamená, že často zmiňovaná témata v myslích lidí zůstávají, zatímco jiná z povědomí odcházejí)
- **Kaskáda dostupnosti** (dané především neschopnosti lidského mozku vyhodnotit malá rizika a nadměrným šířením senzací v médiích)

Fast thinking (primitive)

- = 2+2
- Based on associations
- Emotional
- Automatic

Princip rozhodování

7

- *„Lidé mají tendenci přeceňovat důležitost událostí a informací, které jsou sugestivní, emocionální, nedávné, opakují se často nebo nám nejčastěji vyvstávají v paměti.“ (Houdek, 2016).*

Obavy české veřejnosti v letech 2010 a 2015

8

Z čeho mají občané ČR nejvíce obavy	Vyjádřeno v procentech v roce 2010	Vyjádřeno v procentech v roce 2015
migrace, uprchlíci	0 %	31 %
nemoc	20 %	12 %
nezaměstnanost	31 %	9 %
obavy o rodinu, děti, partnera, přátele, o jejich zdraví	14 %	3 %
kriminalita, bezpečnost	9 %	11 %
terorismus	5 %	36 %
muslimský svět	0 %	12 %

Tabulka 2: Průzkum obav mezi českou veřejností (z široké nabídky si respondenti vždy vybírali dvě obavy, které pociťují nejvíce; pro potřeby tohoto článku byla tabulka zkrácena jen na některé obavy)

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2016, http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7484/f3/ob160112.pdf

Reálnost hrozby pro ČR – teroristické skupiny či jednotlivci (v %) dle průzkumu mezi českou veřejností; Dopočet do 100 % tvoří odpověď „nevím.“

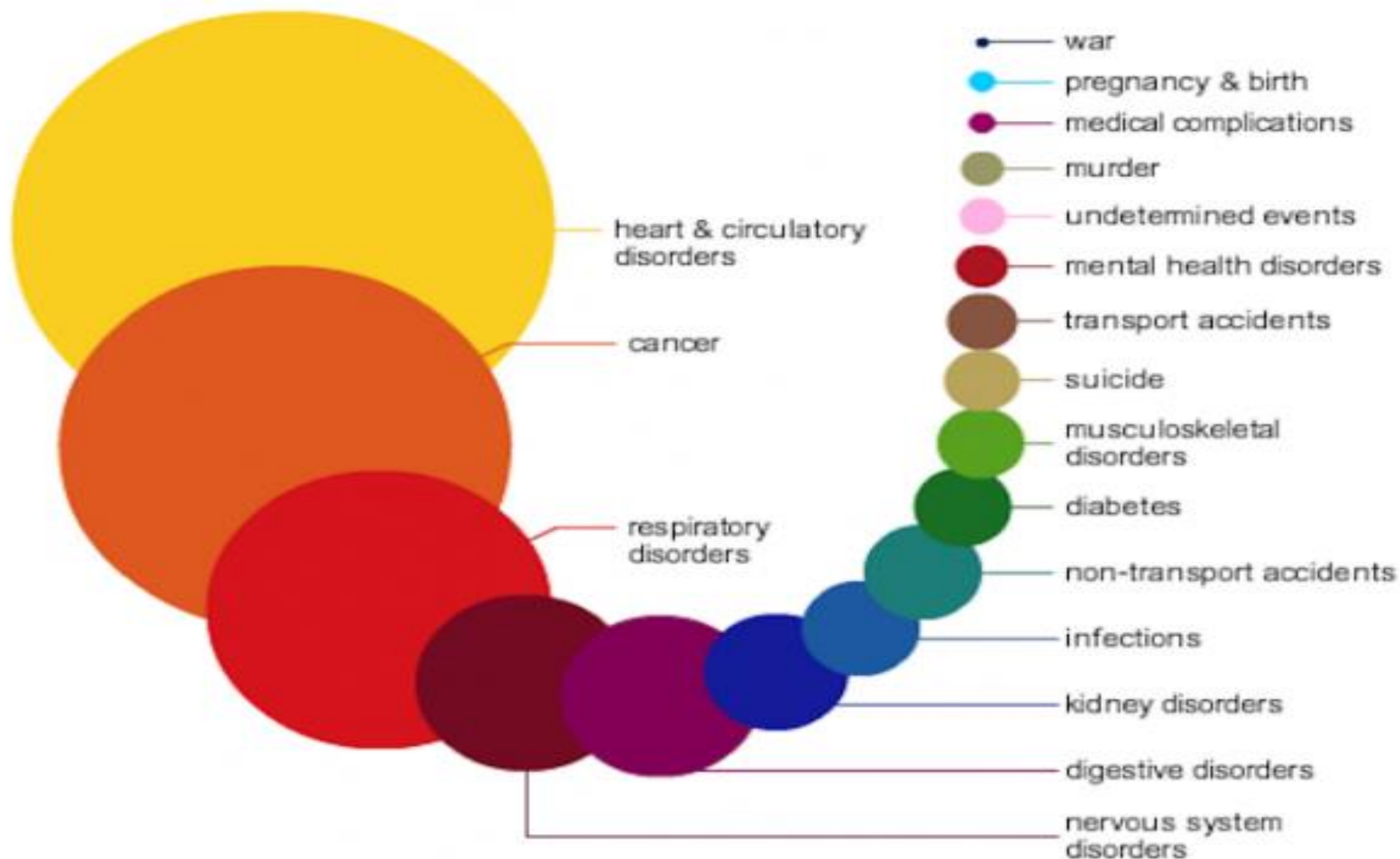
9

Tabulka 2: Průzkum obav mezi českou veřejností (z široké nabídky si respondenti vždy vybírali dvě obavy, které pociťují nejvíce; pro potřeby tohoto článku byla tabulka zkrácena jen na některé obavy)

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2016, http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7484/f3/ob160112.pdf

Leading causes of death in perspective

Dopady obav z terorismu na cestovní ruch

- Podle zjištění Světové organizace World Travel and Tourism Council trvá turistické destinaci průměrně 13 měsíců, než se z teroristického útoku vzpamatuje a množství přijíždějících turistů se vyrovná počtu před útokem.
- Princip substituce cestovní destinace v případě teroristického útoku

Statistika teroristických útoků v zemích Evropské unie

12

Rok	Počet obětí teroristických útoků v EU	Počet teroristických útoků v EU (ať už provedených či zmařených)	Počet podezřelých z teroristických útoků
2012	17	219	537
2013	7	152	535
2014	4	201	774
2015	151	211	1077
2016	134+	-	-

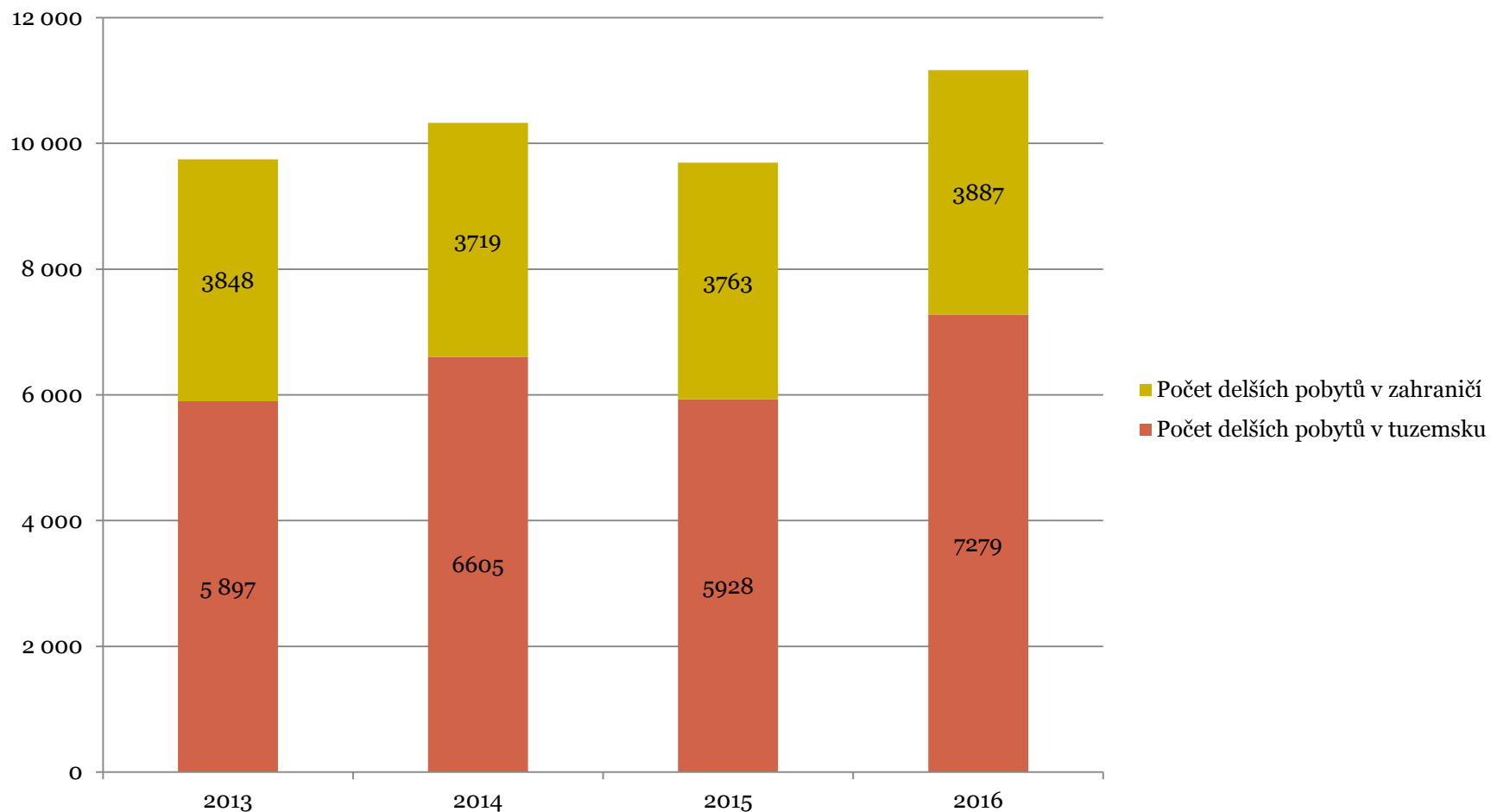
Tab. 1: Statistika teroristických útoků v zemích Evropské unie

Zdroj: TE-SAT 2013, TE-SAT 2014, TE-SAT 2015, TE-SAT 2016. Informace pro rok 2016 byly spočítány autorkou na základě veřejně dostupných zdrojů. Toto číslo ovšem není potvrzeno oficiální institucí.

1. Výzkumná otázka: Skutečně obyvatelé České republiky začali v roce 2015 kvůli obavám z terorismu upřednostňovat dovolené v tuzemsku místo dovolených v zahraničí?

Počet delších pobytů (čtyři a více přenocování) obyvatel České republiky v tuzemsku a v zahraničí v tisících za první tři kvartály v letech 2013 - 2016

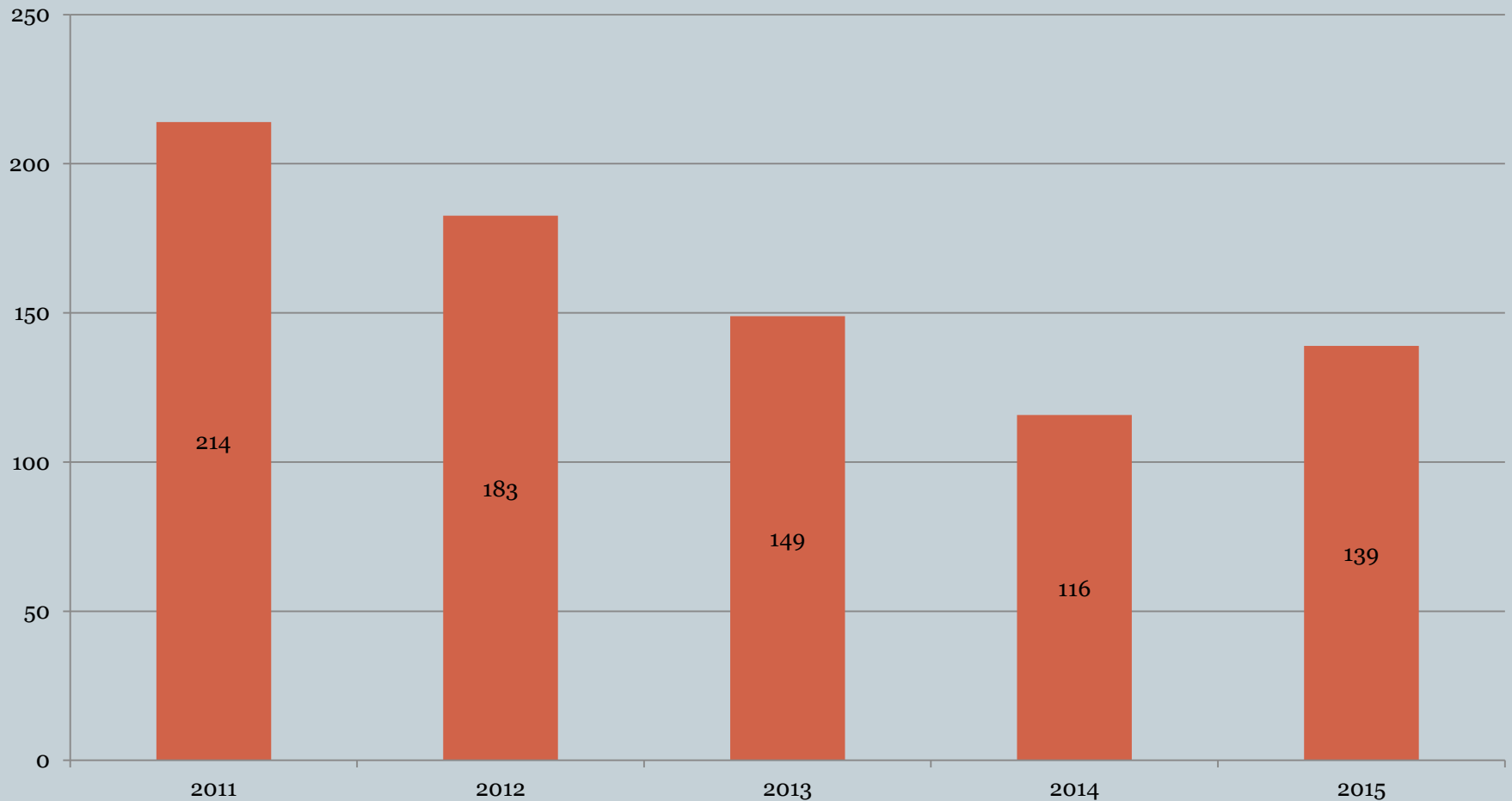
14

2. Výzkumná otázka: Jak ovlivnily teroristické útoky v Paříži a Nice v roce 2015 oblíbenost Francie jako turistické destinace mezi českou populací?

Počet delších cest (4 noci a více) českých občanů do Francie (v tis.) v období 2011 - 2015

16

Závěr - 1

17

- V roce 2015 spatřovalo 81 % a v roce 2016 71 % české populace terorismus jako velkou hrozbu. Tyto obavy české veřejnosti z teroristických útoků jsou přirozeně dané a způsobené evolučně daným vyhodnocovacím systémem, který je rychlý, zautomatizovaný a z tohoto důvodu ne příliš přístupný vědomé kontrole.

Závěr - 2

18

- Obavy z teroristického útoku, které v populaci převládají, však ani v roce 2015 ani 2016 nezpůsobily razantní nárůst tuzemského výjezdového cestovního ruchu na úkor výjezdového cestovního ruchu zahraničního

Závěr - 3

19

- Překvapivě v roce 2015 (oproti roku 2014) neklesl počet cest českých občanů do Francie, a to přestože zde v lednu a listopadu 2015 proběhly dva velmi medializované a na počet obětí velké teroristické útoky. Toto zjištění stojí v opozici k již uskutečněným zahraničním studiím, které dospěly k výraznému negativnímu dopadu terorismu na cestovní ruch u útokem postižené destinace a zároveň substitučnímu efektu mezi zeměmi způsobeným snahou turistů o minimalizaci rizika teroristického útoku.

Literatura

20

- ARAÑA, J. E., LEÓN, C.J, (April 2008). The impact of terrorism on tourism demand. *Annals of Tourism Research*, (Volume 35, Issue 2), Pages 299–315. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2007.08.003>
- CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, (2015). *Pocit bezpečí a bezpečnostní rizika a hrozby z pohledu české veřejnosti - únor 2015*. Sociologický ústav Akademie věd ČR, [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7354/f3/ob150311.pdf
- CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, (2016). *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku - prosinec 2016*. Sociologický ústav Akademie věd ČR, [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/verejnost-o-svych-obavach-a-bezpecnostnich-rizicich-pro-ceskou-republiku-prosinec-2016>
- CONVENTION AND VISITORS BUREAU, (2017). *Tourism in Paris - Key Figures 2015*. [online]. [cit. 2017-4-4]. Dostupné z: <http://press.parisinfo.com/key-figures/key-figures/tourism-in-paris-key-figures-2015>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, (15.2. 2017). *Cestovní ruch - časové řady*. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr
- DAMASIO, A., (1994). *Descartes Error: Emotion, Reason and the Human Brain*. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: https://bdgrdemocracy.files.wordpress.com/2014/04/descartes-error_antonio-damasio.pdf
- DRAKOS, K., KUTAN, A. M., (1. 10 2003). Regional Effects of Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries. *Journal of Conflict Resolution*, Vol 47, Issue 5. ISSN: 1552-8766
- EICHLER, J., (2006). *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS. ISBN 80-7278-326-2
- ENDERS, W., SANDLER, T., PARISE, G.F., (November 1992). An Econometric Analysis of the Impact of Terrorism on Tourism . *KYKLOS*, stránky Pages 531–554. DOI: 10.1111/j.1467-6435.1992.tb02758.x
- EUROPOL., (2016). *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2016*. Získáno 1. 3 2017, z TE-SAT 2016. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: https://www.google.cz/?gfe_rd=cr&ei=daDEWLYLreLwB4GFpMgG#q=europol+tesat&*>
- GLOBAL TERRORISM DATABASE, (2017), [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/>
- HERGET, J., PETRŮ, Z., ABRHÁM, J., (2015). City Branding and its economic impacts on tourism. *Economics and Sociology*, Vol. 8, No 1, pp. 119-126. DOI: 10.14254/2071-789X.2015/8-1/9

Literatura

- IRWIN, P. LEVIN, T. M., (2015). Studying Decision process through Behavioral and Neuroscience Analyses of Framing Effects. V V. F. Evan A. Wilhelms, *Neuroeconomics, Judgement, and Decision Making* (stránky 131-156). New York and London: Taylor and Francis. ISBN: 978-1-84872-659-8
-
- KAHNEMAN, D., (2011). *Myšlení rychlé a pomalé*. Jan Melvil Publishing, s.r.o. ISBN 978-80-87270-42-4
-
- MISRAHI, T., (16. 11 2015). *How tourism hotspots can bounce back after terrorist attacks*. Získáno 1. 3 2016, z World Economic Forum [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2015/11/how-tourism-hotspots-can-bounce-back-after-terrorist-attacks/>
-
- PANTOUVAKIS, A., & PATSIOURAS, C., (2016). Tourists' Selection Criteria and Motivation. Does Nationality Matter? *SPOUDAI Journal of Economics and Business* vol. 66, issue 1-2, pages 22-31. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <http://spoudai.unipi.gr/index.php/spoudai/article/.../2612/2538-3012-1-SM>
-
- POLLOCK, T., (2016). *Do you feel like you're more likely than ever to be hit by a terror attack? This is why you're wrong*. The Independent [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/voices/nice-attack-do-you-feel-like-youre-more-likely-than-ever-to-be-hit-by-a-terror-attack-this-is-why-a7140396.html>
-
- REISINGER, Y., & MAVONDO, F., (2005). Travel Anxiety and Intentions to Travel Internationally: Implications of Travel Risk Perception. *Journal of Travel Research*, str. 212. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047287504272017>
-
- SLOMAN, S. A., (1996). The Empirical Case for Two Systems of Reasoning. *Psychological Bulletin*, stránky 3-22. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <http://matt.colorado.edu/teaching/highcog/readings/s96.pdf>
-
- SLOVIC, P., (2013). Perception of Risk Posed by Extreme Events. *Risk Management strategies in an Uncertain World*. New York: Palisades. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <https://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/education/research/Research-Centres/ldc/research/Research-Areas/psychandcogproc/additional-info/Slovic-2002-perception-of-risk-posed-by-extreme-events.pdf>
-

Literatura

- STANOVICH, K.E., WEST, R.F., (2000). Individual differences in reasoning: Implications for the rationality debate? Behavioral and Brain Sciences, DICKERT, S., VASTFJALL, D., SLOVIC P. (2014). Neuroeconomics and Dual Information Processes underlying Charitable Giving. WILHELMS, E.A., REYNA, V. F., *Neuroeconomics, Judgement, and Decision Making* (stránky 181-200). New Caledonia: Taylor and Francis. ISBN: 978-1-84872-659-8
-
- TARLOW, P., SONMEZ, S. F., APOSTOLOPOULOS, Y., (1. 8 1999). Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. *Journal of Travel Research*. Vol 38, Issue 1, 1999 [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/004728759903800104>
-
- TVERSKY, A., KAHNEMAN, D., (27. 9 1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science*. New Series, Vol. 185, No. 4157. (Sep. 27, 1974), pp. 1124-1131. [online]. [cit. 2017-3-1]. Dostupné z: http://psiexp.ss.uci.edu/research/teaching/Tversky_Kahneman_1974.pdf
-
- VYSTOUPIL, J., & ŠAUER, M., (2014). Tourism policy in teh Czech Republic in 2007-2013and the prospective opportunities in the years 2014-2020 *XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Hustopeče 18.-20.6.2014: Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8273-1

Tento článek vznikl v rámci řešení projektu IGA „*Ekonomické, bezpečnostní a systémové změny v mezinárodním cestovním ruchu*“, č. F2/19/2017.“

Děkuji Vám za pozornost

BLANKA.HAVLICKOVA@VSE.CZ